

Interreg

CENTRAL EUROPE

European Union
European Regional
Development Fund

FEEDSCHOOLS

TAKING
COOPERATION
FORWARD

 Blok 2: Efektywność energetyczna budynków
2.4. Zarządzanie energią w budynkach

Autor: ENVIROS

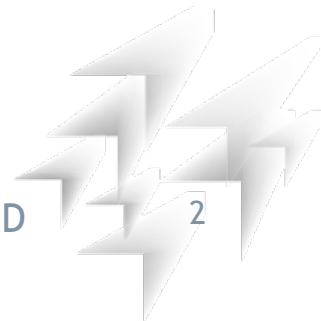
BLOK 2: EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA BUDYNKÓW

2.4. ZARZĄDZANIE ENERGIĄ W BUDYNKACH

2.4.1
Zarządzanie
energią -
wprowadzenie

2.4.2
Zarządzanie
energią w
szkołach

2.4.3 Dodatkowe
źródła informacji

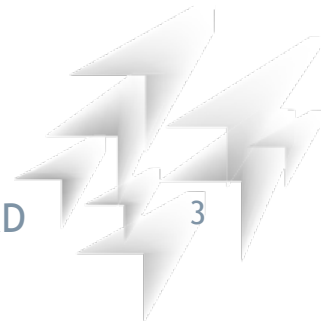
BLOK 2: EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA BUDYNKÓW

2.4. ZARZĄDZANIE ENERGIĄ W BUDYNKACH

2.4.1
Zarządzanie
energią -
wprowadzenie

2.4.2
Zarządzanie
energią w
szkołach

2.4.3 Dodatkowe
źródła informacji

2.4.1 ZARZĄDZANIE ENERGIĄ - WPROWADZENIE

Co to znaczy zarządzanie energią?

Zarządzanie energią jest to system komplementarnych zasad, działań i technologii których stosowanie skutkuje lepszym wykorzystaniem energii, a tym samym obniżeniem kosztów eksploatacji budynku.

Dlaczego warto stosować zarządzanie energią w szkołach?

- Systematyczne zarządzanie energią jest niezbędne, jeśli chcesz kontrolować swoje koszty, a jednocześnie stworzyć komfortowe środowisko wewnętrzne
- Waler edukacyjny - pokazujesz uczniom, że zużycie energii ma znaczenie i że mogą na to wpływać
- Aby zaoszczędzone pieniądze móc wydać na inny cel

Cel zarządzania energią w szkole:

Uzyskanie jak najlepszych warunków do nauki przy minimalnym możliwym zużyciu energii, w celu zapewnienia minimalnej emisji dwutlenku węgla i minimalnych kosztów przeznaczanych na energię.

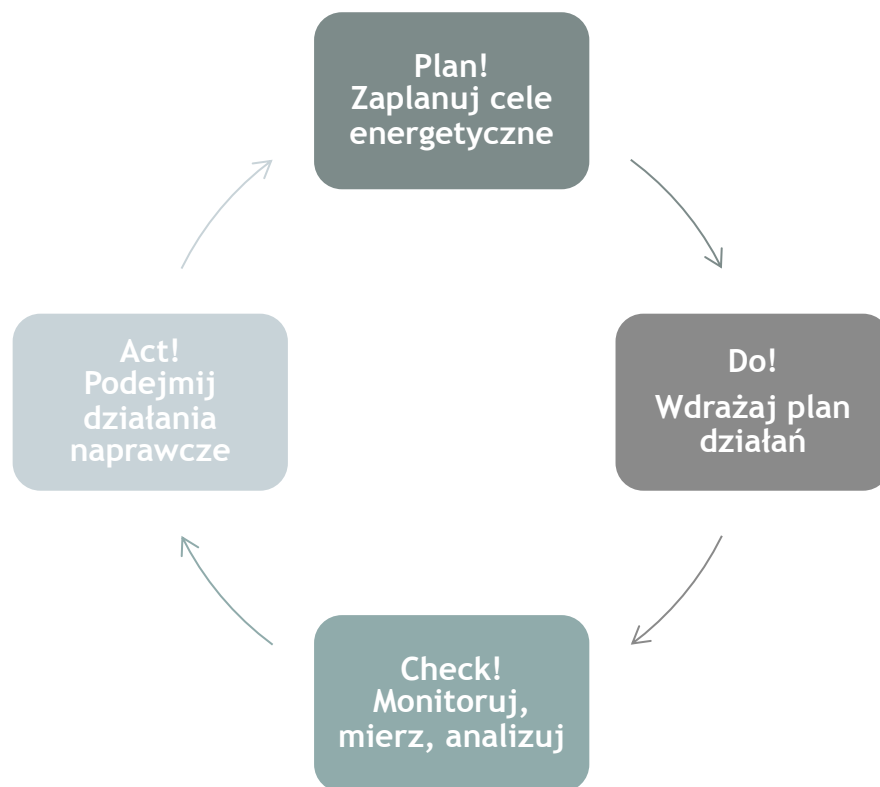
Zarządzanie energią można wdrożyć zgodnie z normą ISO 50001 Systemy zarządzania energią.

Jest to kompleksowy system składający się z procesów organizacyjnych, podziału kompetencji, obowiązkowej dokumentacji, audytów wewnętrznych i systemu rozwiązywania niezgodności, który jest corocznie certyfikowany i kontrolowany przez niezależną jednostkę certyfikującą. System ten nadaje się do kompleksowego zarządzania energią, w tym do kompleksu budynków.

Skutecznego zarządzanie energią w szkole jest możliwe również bez wdrażania normy ISO 50001. Na kolejnych slajdach przedstawione zostaną proste i praktyczne wskazówki jak monitorować zużycie i oszczędności energii.

Podstawowa zasada dobrze działającego zarządzania energią - cykl PDCA (Plan-Do-Check-Act)

Zarządzanie energią jest procesem realizowanym krok po kroku. Na początku nigdy nie jest idealne, proces poprawia się z czasem, usuwając niezgodności i wyciągając wnioski. Nazywa się to trwałą poprawą.

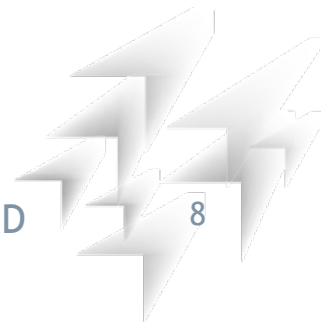
BLOK 2: EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA BUDYNKÓW

2.4. ZARZĄDZANIE ENERGIĄ W BUDYNKACH

2.4.1
Zarządzanie
energią -
wprowadzenie

2.4.2
Zarządzanie
energią w
szkołach

2.4.3 Dodatkowe
źródła informacji

Jakie są najczęstsze przeszkody we wdrażaniu zarządzania energią w szkole?

Budynki szkolne są zazwyczaj własnością administracji lokalnej lub regionalnej, dyrektorzy szkół nie są decydentami, komunikacja między szkołami a odpowiednimi władzami w sprawie charakterystyki energetycznej budynków szkolnych jest słaba

- Brak wiedzy ogólnej i technicznej po stronie personelu szkoły
- Brak zasobów ludzkich (brak czasu) w szkołach
- Niska motywacja pracowników i uczniów - zazwyczaj brak motywacji finansowej dla szkoły
- Niska motywacja - szkoły są w większości organizacjami budżetowymi (środki które zaoszczędzą, nie zostaną im przyznane w przyszłym roku)
- Trudne warunki skutecznego zarządzania dziećmi i młodzieżą

Jak pokonać bariery?

- Zaczynij od małych kroków - szukaj zmotywowanych ludzi
- Rozpocznij dyskusję (władze lokalne i dyrektorzy szkół) skoncentrowaną na budżecie na energię - spróbuj znaleźć rozwiązanie korzystne dla wszystkich
- Władze lokalne mogą stworzyć program motywacyjny
- Konkurencja między szkołami (o podobnych rozmiarach i typach budynków) z nagrodą dla najlepszej szkoły, korzyści dla szkół generujących oszczędności energii
- Edukuj personel szkoły, np. korzystając z narzędzi projektu FEEDSCHOOLS - ERE App, aplikacja finansowa, e-learning
- Zaangażuj uczniów, prosząc ich o sugestie i zrozumienie wpływu ich działań na zużycie energii.

Jak wdrożyć zarządzanie energią w szkole?

Efektywne zarządzanie energią nie wdroży się samo, konieczne jest:

- ✓ proaktywna odpowiedzialna osoba/osoby - kierownik szkoły wspierany przez administratora budynku oraz władze lokalne
- ✓ Strategia i planowanie efektywności energetycznej - mogą być zapewnione centralnie przez władze lokalne dla większej liczby szkół lub budynków komunalnych, lub lokalnie - bezpośrednio w szkole
- ✓ Dobra komunikacja
  - Wewnętrzna - między dyrektorem szkoły a personelem i uczniem
  - Zewnętrzna - między dyrektorem szkoły a decydentami (władzami lokalnymi)

2.4.2 ZARZĄDZANIE ENERGIĄ W SZKOŁACH

Plan!

Odpowiedzialność	Znajdź zmotywowaną osobę lub zespół (w tym uczniowie), zmobilizuj ich, określ podział kompetencji, zorganizuj spotkanie inauguracyjne na którym przedyskutujecie w jaki sposób zaangażować personel szkoły oraz uczniów do realizowania działań z zakresu efektywności energetycznej
Przeгляд energetyczny	Kluczowe jest zrozumienie stanu wyjściowego zarządzania energią w szkole. Zidentyfikuj jakie rodzaje energii są wykorzystywane w szkole, w jakich ilościach, co wpływa na zużycie energii (wielkość budynku, godziny otwarcia, liczba osób przebywająca w szkole)
Ustalanie realistycznych celów	Zbierz kluczowe informacje z przeglądu energetycznego oraz propozycje i pomysły pracowników szkoły i uczniów, oraz ustal realistyczny cel dotyczący zużycia energii, określ datę ponownego przeglądu energetycznego i analizy zużycia energii, aby zweryfikować efekty działań (np. po roku). Podejmij formalne zobowiązanie.
Opracowanie planów działania	Określ zadania, które podejmiesz, aby osiągnąć cele. Zidentyfikuj działania o zerowych i niskich kosztach i ustal plan działania. Aby zidentyfikować możliwości związane z realizacją zadań o wysokich kosztach, skontaktuj się z właścicielem budynku (dla szkół- podmiot prowadzący, czyli gmina lub powiat), przekaz informacje o możliwościach i budżecie oraz przygotuj odpowiednią ofertę inwestycyjną.

Jak może wyglądać plan działania?

Plan działania zawiera jasno określone zadania, jakie pomogą osiągnąć zdefiniowane cele energetyczne.

Podstawowy plan działania może mieć format tabeli. Powinien obejmować minimum następujące informacje:

- ✓ Opis planowanego działania
- ✓ Jakie zasoby zostaną wykorzystane
- ✓ Kto będzie odpowiedzialny
- ✓ Kiedy zostanie ukończony
- ✓ Jak będą zweryfikowane efekty realizacji zadania

Do!

Realizacja planu działania

Wdrażaj plan działania, pamiętaj o weryfikacji kamieni milowych i terminów

Zgodność z przepisami

Pamiętaj o działaniach wymaganych przez przepisy, np. odnowienie świadectwa charakterystyki energetycznej budynku (co 10 lat), inspekcje instalacji CO, CWU, wentylacyjnej itp.

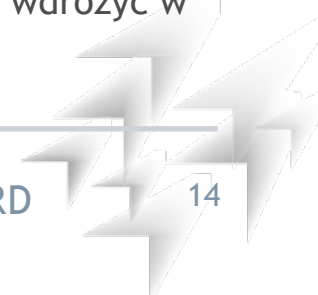
Nabycie usług i sprzętu

Przy zakupie urządzeń (np. kserokopiarki, rzutniki, komputery) pamiętaj aby charakterystyka energetyczna była jednym z kryteriów wyboru

Przedyskutuj z właścicielem budynku (władze lokalne) korzyści z osiągnięcia oszczędności energii - np. podział oszczędności

Komunikacja

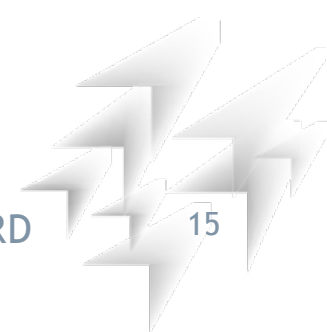
Poinformuj uczniów i pracowników o działaniach jakie mogą sami wdrożyć w celu oszczędzania energii

Działania i środki możliwe do zastosowania w planach działania w celu poprawy charakterystyki energetycznej szkoły:

- **Bezkosztowe:** zmiany zachowań, zmiany organizacyjne
- **Niskokosztowe** - drobne zmiany techniczne, np. Uszczelnienie okien, inspekcja szkoły kamerą termowizyjną, instalacja termostatów przy grzejnikach, instalacja urządzeń oszczędzających wodę (np. automatyczne wyłączniki, aeratory) itp.
- **Wysokokosztowe** - inwestycje budowlane np. modernizacja systemu C.O., wymiana kotła / węzła cieplnego, wymiana okien, fotowoltaika

Aby zidentyfikować jakie działania są najlepsze dla Twojego budynku, przeprowadź audyt energetyczny, skonsultuj się z audytorem energetycznym, lub skorzystaj z rozwiązań opracowanych w ramach projektu FEEDSCHOOLS - ERE App oraz aplikacja finansowa.

Aż 30% możliwej do zaoszczędzenia energii w budynku zależy od zachowania mieszkańców (www.less-en.org)

Zużycie energii można znacznie zmniejszyć poprzez zmiany w zachowaniu i zmiany działania następujących urządzeń:

- Ogrzewanie
- Wentylacja i klimatyzacja
- Oświetlenie
- Urządzenia w kuchni
- Komputery i inne urządzenia elektroniczne

Wskazówki dotyczące oszczędzania ciepła:

Zwiększając temperaturę w pomieszczeniu o 1 °C, zwiększasz zużycie energii o 8-10%.

- Unikaj przegrzewania pomieszczeń, różnicuj ogrzewanie w poszczególnych salach (inna temperatura w klasach, na korytarzu, na sali gimnastycznej itp.)
- Dopasuj potrzeby grzewcze do pory dnia i otoczenia - weryfikuj ustawienia co miesiąc, aby dostosować się do zmian sezonowych.
- Uzyskaj informacje zwrotne od pracowników i uczniów - zachęcaj ich do zgłaszania gdy jest za zimno lub za gorąco. Pozwoli to zminimalizować liczbę osób korzystających z dodatkowych małych grzejników lub otwartych okien w celu regulacji temperatury.
- Trzymaj meble i inny sprzęt z dala od grzejników i otworów wentylacyjnych, aby poprawić cyrkulację ciepła.

Wskazówki dotyczące wentylacji i klimatyzacji:

- W klimatyzowanych pomieszczeniach, kiedy to tylko możliwe, używaj wentylacji otwierając okna
- Wyreguluj system sterowania ogrzewaniem tak, że nie jest możliwe jego włączenie przy zadanych poziomach temperatury zewnętrznej
- Zastosuj żaluzje i zasłony aby ograniczyć przegrzewanie pomieszczeń latem

Wskazówki dotyczące oświetlenia:

- Włączaj oświetlenie aby uzupełnić światło naturalne, a nie je zastąpić - może to zmniejszyć koszty oświetlenia o 19%.
- Zaangażuj uczniów, podnosząc świadomość - umieszczając naklejki i plakaty w budynku
- Utrzymuj okna, świetliki i oprawy oświetleniowe w czystości, aby przepuszczać jak najwięcej naturalnego światła

Wskazówki dotyczące kuchni / stołówki:

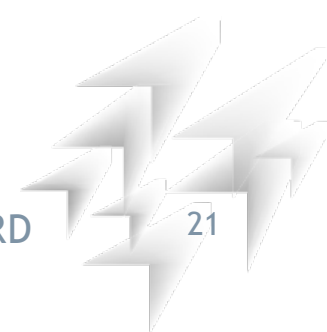
Wdrożenie prostych praktyk w gastronomii może obniżyć rachunki nawet o 25%.

- Nie włączaj urządzeń zbyt wcześnie
- Nie używaj sprzętu kuchennego do ogrzania przestrzeni
- Natychmiast po użyciu wyłącz urządzenia kuchenne
- Unikaj przepelnienia garnków i czajników
- Dokładnie zamykaj drzwi chłodziarek i regularnie je rozmrażaj
- Upewnij się, że chłodziarki / zamrażarki są dobrze wentylowane i nie są umieszczone za blisko ściany
- Sprawdź uszczelki i wyreguluj termostaty w lodówkach i zamrażarkach; unikaj zbyt częstego otwierania drzwi, aby zatrzymać zimne powietrze

Wskazówki dotyczące sprzętu komputerowego i elektronicznego:

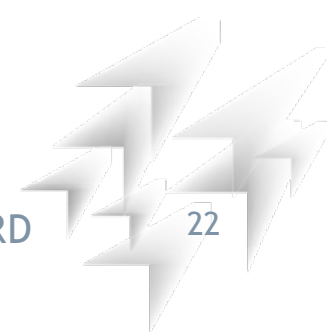
- Wyłącz sprzęt na koniec dnia (zmniejsza to koszty energii, ale także obniża koszty chłodzenia i wydłuża żywotność sprzętu)
- Wskaż osobę odpowiedzialną za wyłączenie sprzętu
- Aktywuj automatyczne tryby gotowości i wyłączania po ustalonym czasie bezczynności, np. 15 minut.
- Wyłączaj monitory, aby zaoszczędzić do 60% energii w czasie przerwy

Skuteczne niskokosztowe metody z natychmiastowym zwrotem inwestycji

Ogrzewanie:

- Znajdź odpowiednią lokalizację termostatu - ciepło grzejnika nie powinno na niego wpływać ani być umieszczone w przeciagu
- Regularnie konserwuj kotły i rury - zapewnij ich regularną obsługę. Coroczna konserwacja kotła gazowego, a kotła olejowego dwa razy w roku może zaoszczędzić 10% kosztów ogrzewania

Wentylacja i klimatyzacja:

- Pamiętaj o regularnej inspekcji systemów wentylacji i cyrkulacji powietrza w celu wykrycia usterek części, które możesz łatwo wymienić. System, który jest utrzymywany w dobrym stanie może mieć o 60% lepszą wydajność.

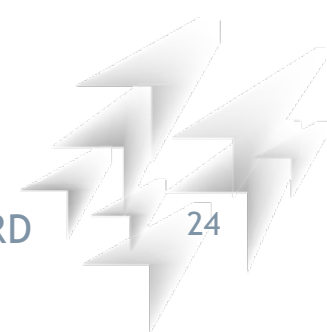
Sprzęt komputerowy i elektroniczny

- Zainstaluj timery (najlepiej z możliwością zaprogramowania 7 dni), które wyłączą sprzęt, gdy nie będzie używany
- Jeśli kupujesz nowy sprzęt, pamiętaj o klasie efektywności energetycznej

Oświetlenie:

- Zastąp stosowane oświetlenie na LED.
- Czujniki obecności w toaletach lub mniej używanych obszarach pozwalają zaoszczędzić od 30% do 50% kosztów oświetlenia, a czujniki światła dziennego wyłączają sztuczne światło, gdy jest wystarczająca ilość światła dziennego.
- Użyj timerów, aby automatycznie wyłączać oświetlenie poza godzinami użytkowania obiektu.

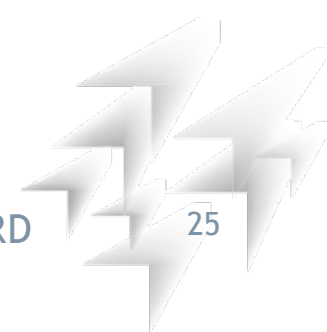

2.4.2 ENERGY MANAGEMENT IN SCHOOLS LOW COST MEASURES BASIC TIPS

Woda:

- Napraw nieszczelne krany, wymień uszkodzone uszczelki
- Zainstaluj energooszczędne krany i elementy sterujące, które automatycznie wyłączają wodę
- Zainstaluj aeratory i wodooszczędne urządzenia
- Skoncentruj się na toaletach - najlepsze toalety o niskim przepływie wody zużywają do 84% mniej wody i średnio 80% mniej energii niż modele standardowe. Wybieraj splotki dwufunkcyjne, aby użytkownicy mogli wybrać krótsze splotkiwanie.

2.4.2 ZARZĄDZANIE ENERGIĄ W SZKOŁACH

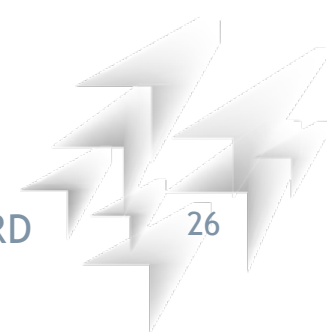
Lista i szczegóły techniczne dotyczące wysokokosztowych środków efektywności energetycznej, które można zainstalować w budynkach szkolnych, zostały przedstawione w kolejnych modułach:

Blok 3: Środki i technologie poprawy efektywności energetycznej

3.1 Środki poprawy efektywności energetycznej w budynkach

3.2 OZE w budynkach

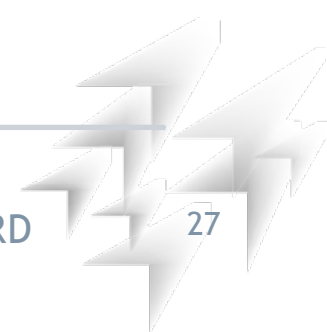
3.3 Nowe technologie

2.4.2 ZARZĄDZANIE ENERGIĄ W SZKOŁACH

Check!

Monitorowanie zużycia energii	<p>Monitoruj i notuj zużycie energii każdego nośnika energii (gaz, energia elektryczna, ciepło sieciowe itd.) co najmniej raz w miesiącu</p> <p>Analizuj zużycie energii i identyfikuj nadmierne zużycie</p> <p>Najlepszym sposobem jest korzystanie z systemów IT, ale na początku można również używać arkuszy kalkulacyjnych</p>
Ocena realizacji celów	<p>Regularnie analizuj realizację celów, np. raz w roku. Porównaj obecny poziom zużycia energii z poziomem docelowym. Jeśli nie udało się osiągnąć zakładanego celu, zidentyfikuj dlaczego oraz co należy poprawić aby ten cel osiągnąć.</p>
Zgodność z prawem	<p>Regularnie oceniaj zgodność własnych działań z wymogami prawnymi. Sprawdź wszystkie raporty z inspekcji systemów w budynku, świadectwa charakterystyki energetycznej i wszelkie inne dokumenty wymagane przez przepisy.</p>

2.4.2 ZARZĄDZANIE ENERGIĄ W SZKOŁACH

Act!

Działania naprawcze

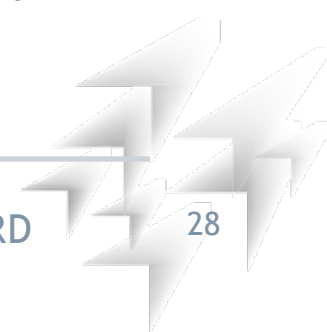
Jeśli zauważysz w ciągu roku istotną zmianę w zużyciu energii, zanotuj ten fakt i przemyśl czym jest to spowodowane. Większość takich zmian wynika z konkretnych powodów - zmiana sposobu użytkowania budynku, inne warunki pogodowe, wymiana urządzeń.

Jeśli zmiany zużycia energii nie jesteś w stanie logicznie wyjaśnić, prawdopodobnie wynika to z awarii lub usterki - podejmij odpowiednie działania.

Udoskonalenie

Systematyczne monitorowanie zużycia energii oraz identyfikacja odchyleń pokaże, co należy poprawić w następnym okresie.

Komunikuj wszystkie zmiany pracownikom i studentom, aby zachęcić ich do działania na rzecz oszczędzania energii

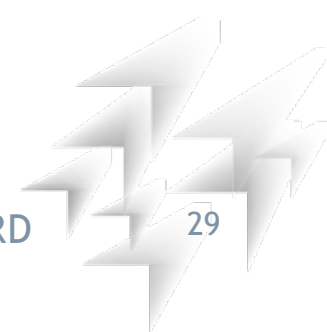
BLOK 2: EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA BUDYNKÓW

2.4. ZARZĄDZANIE ENERGIĄ W BUDYNKACH

2.4.1
Zarządzanie
energią -
wprowadzenie

2.4.2
Zarządzanie
energią w
szkołach

2.4.3 Dodatkowe
źródła informacji

2.4.3 DODATKOWE ŹRÓDŁA INFORMACJI

Feedschools ERE app

<http://www.feedschools.eu>

ISO 50001:2018 Energy management systems – Requirements with guidance for use (charged)

<https://www.iso.org/standard/69426.html>

TOGETHER - Step-by-step procedure handbook for EnMs in public buildings

<https://www.interreg-central.eu/Content.Node/TOGETHER/CE51-TOGETHER--D.T2.1.5-Energy-Management-in-public-building.pdf>

ENERinToWN - Monitoring and Control of Energy Consumption in Municipal Public Buildings over the Internet

https://ec.europa.eu/energy/intelligent/projects/sites/iee-projects/files/projects/documents/enerintown_publishable_report_en.pdf

JRC - Survey of energy audits and energy management systems in the Member States

https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC95432/survey%20of%20energy%20audits%20and%20energy%20management%20systems%20in%20the%20member%20states_pub.pdf

ENVIROS, s.r.o.
Zuzana Lhotáková
Feedschools

www.interreg-central.eu/feedschools

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Praca naukowa współfinansowana ze środków finansowych na naukę w latach 2017-2020 przyznanych na realizację projektu międzynarodowego współfinansowanego.

